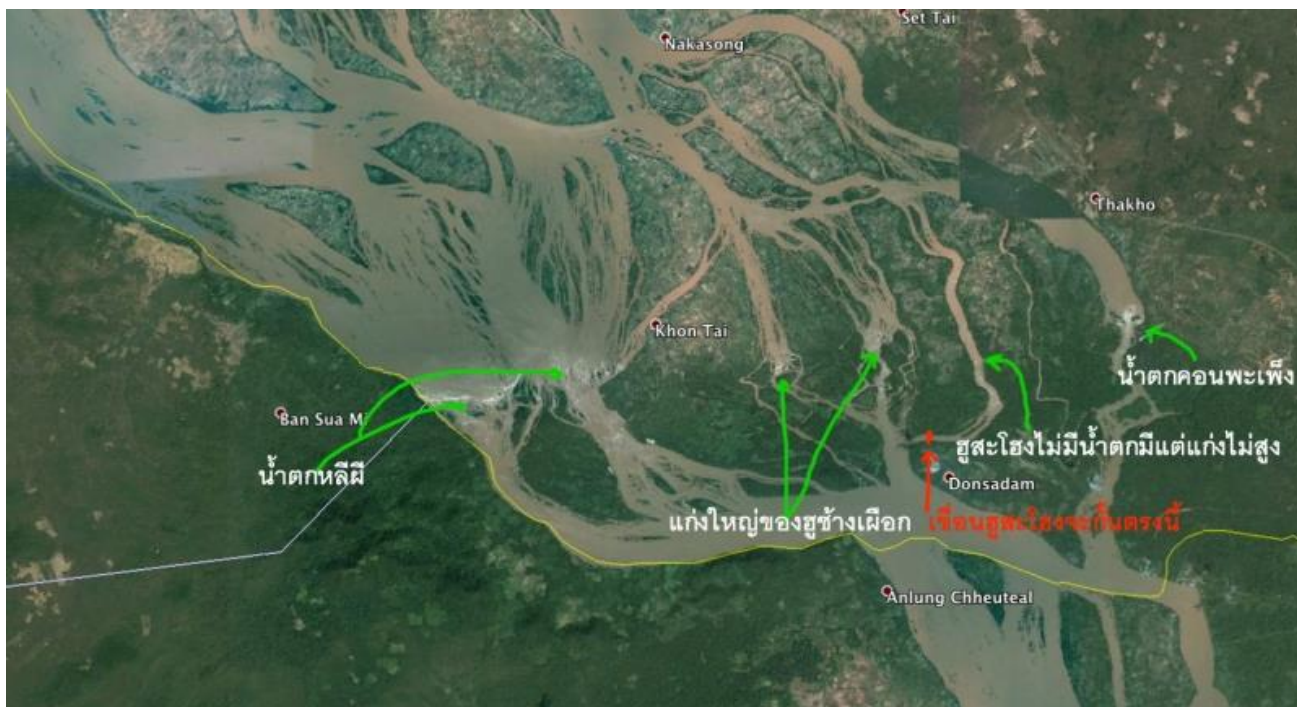

ลาก่อนดอนสะโฮง

เรียบเรียงโดย

ฝ่ายข้อมูลสนับสนุน บริษัท อิมเมจ พลัส คอมมิวนิเคชั่น จำกัด : 23 มกราคม พ.ศ. 2557

ทางการของประเทศลาวได้มีการอนุมัติให้สร้างเขื่อนดอนสะโฮงและกำลังจะมีการก่อสร้างเร็วๆนี้ โดยมีบริษัทผู้ดำเนินโครงการสร้างเขื่อนดอนสะโฮง คือ Mega First Corporation Berhad ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศมาเลเซีย มีกิจการโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินอยู่ในประเทศจีน โรงปูนซิเมนต์ และ อสังหาริมทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย โดยการสร้างเขื่อนจะทำการขุดลอกและปรับเปลี่ยนร่องน้ำในฮูสะโฮงก่อนที่จะสร้างผนังกันน้ำบนแผ่นดินทั้งสองฝั่งของร่องน้ำเป็นลักษณะคล้ายๆ ตัว V เพื่อยกระดับน้ำให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มแรงดันให้กับน้ำก่อนที่จะสร้างเขื่อนตกอยู่ที่ปลายสุดของกำแพงทั้งสองฝั่ง นั่นหมายความว่าปลาจะไม่สามารถอพยพผ่านฮูสะโฮงได้อีกแล้ว

ดอนสะโฮงตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศลาว บนบริเวณสี่พันดอน ซึ่งเป็นจุดที่แผ่นดินเกิดการยุบตัวอย่างรุนแรง ทำให้แม่น้ำโขงที่ไหลมาเพียงเส้นเดียวแตกแยกออกเป็นแม่น้ำสายเล็ก 4 สาย ได้แก่ ฮูซ้างเผือก ฮูสะโฮง คอนพะเพ็ง และหลี่ผี

แม่น้ำสายย่อย 4 สายนี้ มีลักษณะทางกายภาพต่างกัน คือ ฮูซ้างเผือก เกิดแก่งชันและมีก้อนหินขนาดใหญ่ ส่วนคอนพะเพ็งและหลี่ผีนั้นมีน้ำตกขนาดใหญ่มากกั้นอยู่ โดยเฉพาะในฤดูแล้งที่น้ำจะลดลงมาก แม่น้ำ 3 สายนี้จะมีกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวกรากมาก จึงทำให้ปลาอพยพผ่าน 3 ช่องทางนี้ได้ยากมาก ดังนั้น ฮูสะโฮงจึงเป็นแม่น้ำสายเดียวที่กระแสน้ำไหลไม่แรงเชี่ยวกราก และไม่มีแก่งหรือน้ำตกใหญ่มากกั้นขวาง จึงเป็นช่องทางที่ปลานานาชนิดใช้ผ่านขึ้นไป

ได้ ซึ่งการอพยพของปลา มี 2 ลักษณะคือ อพยพไปตามลำน้ำทั้งขึ้นและลง และอพยพออกไปด้านข้างของลำน้ำในฤดูที่น้ำท่วมหลาก ปลาบางชนิดใช้ทั้งสองแบบตามแต่ฤดูกาล

การสร้างเขื่อนปิดกั้นอุทกสง เป็นการปิดกั้นช่องทางการเดินทางอพยพของปลาเล็กปลาน้อยและปลาขนาดใหญ่ เช่นปลาบึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาสร้อยขาวและปลาสร้อยปากแหลม ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในระบบนิเวศลุ่มน้ำโขง และเป็นกลุ่มปลาที่มีจำนวนและน้ำหนักรวมที่สุดในลำน้ำโขงมากถึงเกือบร้อยละ 70 ของน้ำหนักปลาที่จับได้ทั้งหมดในบางท้องที่/ฤดูกาล ปลาทั้ง 2 ชนิดนี้จะหากินและเติบโตในทะเลสาบเขมรในช่วงฤดูน้ำหลาก แล้วว่ายทวนน้ำขึ้นไปเรื่อยในฤดูแล้ง ผ่านลาวที่บริเวณสี่พันดอนโดยใช้อุทกสงเป็นช่องทางเดียวเท่านั้นที่สามารถว่ายผ่านขึ้นไปวางไข่ ที่ประเทศไทยบริเวณจังหวัดนครพนมและจังหวัดเลยในช่วงฤดูน้ำหลาก ก่อนที่จะอพยพกลับ การอพยพเดินทางไปมาของปลา 2 ชนิดนี้ เปรียบเสมือนเป็นสายพานที่ลำเลียงเอาความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำโขงจากประเทศเขมรสู่ประเทศไทย และประเทศไทย กลับไปกลับมาอยู่อย่างนี้ ปลาสร้อยทั้ง 2 ชนิด เป็นปลาที่กินพืชและสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่เกาะติดหรือล่องลอยในกระแสน้ำเป็นอาหารเป็นโปรตีนเพื่อให้สัตว์ผู้ล่าได้ใช้ประโยชน์ต่อไปอีกทอดหนึ่ง ระหว่างทางมันจะตกเป็นอาหารของสัตว์ผู้ล่ามากมาย เช่น ตะพาบหัวกบ กระเบนราหู ปลาโลมาหัวบาตรน้ำจืดที่ในปัจจุบันเหลืออยู่น้อยมาก รวมไปถึงชาวประมง นอกจากนี้ยังพบว่าการอพยพน้ำขึ้นมาก่อนของปลา 2 ชนิดนี้ จะมีกลุ่มปลาล่าเหยื่อ เช่น ปลาเทพา และ กลุ่มปลาเนื้ออ่อนตามไปด้วย มีการเปรียบเทียบทางนิเวศวิทยาให้ปลาสร้อยทั้งสองชนิดนี้เป็นปลา “ชนิดเสาหลัก” หรือ “Keystone species” ของกลุ่มแม่น้ำโขง ถ้าหากระบบนิเวศขาดไปแล้ว ก็เหมือนบ้านที่ขาดเสาหลัก จะล้มพังครืนลงมาได้ตลอดเวลา การสร้างเขื่อนปิดกั้น แม่น้ำอุทกสง เท่ากับเป็นการทำลายเสาหลักระบบนิเวศและห่วงโซ่อาหารของสิ่งมีชีวิตและประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำโขง กว่า 60 ล้านคน

แม้ว่าโครงการได้อ้างไว้ใน EIA ว่า จะทำการขุดลอกและปรับปรุงอุทกสงซึ่งเป็นทางน้ำขนาดเล็ก อยู่ใกล้กับอุทกสง เพื่อให้ปลาสามารถผ่านไปมาได้โดยการขุดลอก ระเบิดหิน และถมในบางส่วน ซึ่งนั่นเป็นเพียงวิธีการคิดแก้ปัญหาที่สร้างขึ้นบนกระดาษ แต่ในทางปฏิบัติจริง การขุดลอกถมหรือทำการใดๆ กับท้องน้ำในพื้นที่น้ำไหลแรงมากๆ ย่อมมีผลกระทบต่อทิศทางของน้ำที่ไหล อย่าลืมนึกว่าธรรมชาติใช้เวลาหลายล้านปีที่จะหาสมดุลของร่องน้ำได้ หลังการสร้างเขื่อนก็ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าทิศทางน้ำจะเปลี่ยนไปเช่นไร ปริมาณน้ำและการกระจายจะแตกต่างไปจากปัจจุบันอย่างไร

การสร้างเขื่อนดอนสะโฮงผลิตกระแสไฟฟ้าแค่ 270 เมกกะวัตต์ และยังไม่มั่นใจว่าจะเอาไฟฟ้าไปขายให้ใคร เนื่องจากในพื้นที่มีการใช้ไฟฟ้าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เมืองสตริงเต็งในประเทศกัมพูชาคือเมืองที่ใกล้ที่สุด ห่างออกไปประมาณ 70 กม. ก็มีการใช้ไฟฟ้าไม่มากนัก ส่วนเมืองที่ใกล้ที่สุดของประเทศไทยคือจังหวัดอุบลราชธานี ที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 250 กม. ยังไม่มีสายไฟส่งเชื่อมถึงกัน จะเห็นว่าการอนุมัติการสร้างเขื่อนดอนสะโฮงของทางการประเทศลาวในครั้งนี้ ไม่เกิดประโยชน์มากนัก ทั้งต่อตัวประเทศลาวเองและประเทศเพื่อนบ้าน แต่กลับส่งผลกระทบมากมายมหาศาลต่อระบบนิเวศในลุ่มน้ำโขงและประชากรนับ 60 ล้านคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อประชากรลาวเอง ที่มีอัตราเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบขาดสารอาหารมากเกือบ 40% ซึ่งปลาเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญที่สุดของประชากรลาวที่อาศัยอยู่สองฝั่งโขง

ที่มา :

ลาก่อน ดอนสะโฮง. (21 มกราคม 2557). <http://siamensis.org/article/39313>